

СТАНОВИЩЕ

за трудовете на доц. д-р Александър Омарчевски,
участник в конкурса за *професор*
по направление 2.4. Религия и теология (Обща история на Църквата I – XI в.),
обявен в ДВ, бр. 14 от 19.02. 2016 г.

Доцент д-р Александър Омарчевски е представил за конкурса една монография и четиринайсет научни статии, публикувани след хабилитацията му през 2004 г. В списъка на публикациите фигурира и съставителството на една христоматия с изворови текстове за писмен кандидат-студентски изпит по теология.

Научните интереси на доц. Александър Омарчевски през този период следват две линии – ранната история на Църквата и ролята на Православието и изобщо на християнството в съвременния свят.

Поздравявам кандидата за професор за смелостта му да посвети хабилитационния си труд (№1 в представената библиография) на такава емблематична за християнството фигура като свети Константин Велики и то непосредствено след тържественото отбелязване на годишнината от Миланския едикт през 2013 г. В написаната за конкурса монография, скромно озаглавена „Св. император Константин I Велики (306-337)“, А. Омарчевски представя цялостна картина за състоянието на империята преди и по време на царуването на светеца, като обръща специално внимание на създадения от император Диоклециан нов модел за управление на империята, който заменя Августовия принципат и в крайна сметка предопределя и устройството на Византийската империя за векове напред. Авторът е събрал огромен изворов и интерпретативен материал, за да очертае величавата и противоречива фигура на първия християнски император. В хабилитационния си труд той се доказва не само като изключително информиран църковен историк и познавач на изворите за живота и епохата на св. Константин Велики, но и като умел разказвач, който редом с историческите факти се старае да покаже и човешкото лице на историческите личности, като търси образите им дори в изсечените от тях монети и достигналите до нас други изображения, в произхода им (не е случайно, че почти всички управници на Империята в зората на християнството са със скромнен произход и само благодарение на личните си качества са се издигнали до върховете на властта). Особено внимание е отделено на семейните връзки и отношенията между членовете на императорското семейство, като се започне от бащата на императора Констанций Хлор, майката – св. Елена, и се стигне до обърканата и обгърната с мълчание история на убийството на първородния му син Крисп и умъртвяването на

Фауста, втора съпруга на Константин и мащеха на Крисп. В монографията си А. Омарчевски се проявява и като умел разказвач и интерпретатор на сухите исторически факти, защото успява да направи своите читатели съпричастни на личната трагедия на този велик човек, който не се поколебава да хвърли в огъня доносите на участниците в Първия вселенски събор в Никея, но в последните години на царуването си (след Виценалията в Рим) изпада в старческа параноя, която го води до убийството на най-близките му люде и до безмерно страдание и разкаяние за стореното. И това стига до читателя благодарение на умелото перо и свежия език на автора на монографията, която не само запълва една празнина в българската църковна историография, но представлява и ценно помагало за студентите богослови, както и интересно четиво за образованата българска публика. Богатата библиография, с която монографията е снабдена, ще подпомогне всеки, който се интересува от историята на ранното християнство и иска да се занимава с тази проблематика. Единственото, което бих препоръчала по отношение на тази книга, която вече препоръчах на своите близки и приятели, е един по-внимателен редакторски и коректорски прочит, за да бъдат отстранени някои езикови и правописно-пунктуационни неточности и грешки.

Безспорна е връзката на монографията със статията „Кошмарът на Константин: Крисп и Фауста“, публикувана през 2013 г. (№2 в представената библиография), в която се забелязва същото умение да се направи от историческия разказ увлекателно четиво и същият пиетет и съчувствие към драмата на обикновеното, макар и обгърнато с величие, човешко същество. Една друга отличителна черта на авторския подход на доц. Омарчевски, както в монографията, така и в останалите му статии, е деликатният и ненаатрапчив начин, по който той поднася своето тълкуване на оскъдните исторически факти, без да дава простор на спекулации, които не намират опора в достигналата до нас информация. В това отношение той следва Евсевий Кесарийски, който в своята *Vita Constantini* пропуска тези трагични събития, така както Константин Велики казва, че ако види свещеник да съгрешава, ще покрие срама му със своя плащ (паралелът е направен от самия доц. Омарчевски). И тази деликатност на историка и неговото уважение към хората, за които пише, са като глътка свеж въздух на фона на грубите спекулации, които някои представители на историческата наука ежедневно ни сервират в преследване на медийна известност.

Две други статии на доц. Омарчевски (№11 и 12 в представената библиография) са посветени на една друга важна фигура в историята на ранното християнство – император Юстиниан I (527-565), и представляват продължение на творческите му

дирения в монографията му „Религиозната политика на император Юстиниан (527-565)“, публикувана през 2008 г. в Годишника на Богословския факултет. В тях авторът се спира на усилията на императора да върне източните монофизити в руслото на православие.

Останалите публикации на доц. Омарчевски, представени за конкурса, са свидетелство не само за добрата историческа и богословска подготовка на своя автор, но и за будната му гражданска съвест и чувството за дълг пред Църквата и християнството, което е оформило съвременната ни европейска цивилизация. С присъщата си интелигентност и такт той си дава сметка за предизвикателствата и рисковете, на които е изложено съвременното европейско общество – секуларистко, индивидуалистично и плуралистично, и без да натрапва своите възгледи, предлага внимателно отношение към християнското ни наследство и насажданите от него през вековете човешки добродетели. В този ред на мисли той повдига и въпроса нужно ли е и какво религиозно образование трябва да бъде въведено в българските училища, за да опазим вековните си традиции и да предпазим нашите деца от пороците на съвременния свят. Струва ми се, че появата на тези трудове на кандидата е свързана и с активното му участие в управлението на Богословския факултет на СУ (почти непрекъснато от 2005 г. насам) и, разбира се, с неговата ангажираност с делата на Българската православна църква, за което през 2013 г. е удостоен с ордена „Св. Климент Охридски“ I степен.

За периода от времето на първата си хабилитация доц. Омарчевски е бил ръководител на трима докторанти (един защитил, един отчислен с право на защита и един все още в срок) и е участвал в 12 научни журита. Той е утвърден преподавател със свой специфичен профил и достоен член на нашата университетска колегия.

Като член на научното жури за конкурса убедено гласувам доц. д-р Александър Омарчевски да получи научното звание *професор по обща история на Църквата I – XI в.*

София

27.05.2016 г.

/проф. дфн А. Тотоманова/